

Türkiştân, Mekke 1429, s. 316-319; Şerif Huştar, *Şincang Yekikinki Zaman Tarihidiki Meşhur Şehisler*, Urumçi 2012; Nur Ahmet Kurban, "Çağdaş Uygur İslam Düşüncesinin Önderi Abdülkadir Dâmolla", *Bilîg*, sy. 53, Ankara 2010, s. 172; a.m.f., "Dâvet Adamlığından Devlet Adamlığına: Sâbit Dâmolla", *Turkish Studies*, IX/1 (2014), s. 313-325; Yalkun Rozi, "Sâbit Dâmolla Kim", *Şincang Tarih-Medeniyeti*, sy. 45 (2011), s. 80-95.

NUR AHMET KURBAN

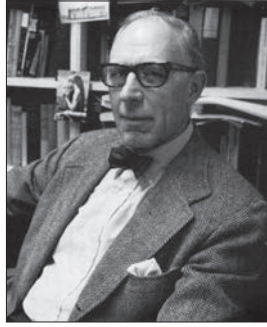
DAVISON, Roderic Hollett

(1916-1996)

Osmanlı tarihçisi.

27 Nisan 1916'da New York Buffalo'da doğdu. Babası Robert College'da hoca olduğundan çocukluğu İstanbul'da geçti. 1937'de Princeton Üniversitesi'ndeki lisans öğreniminin ardından Harvard Üniversitesi'nde tarih alanında yüksek lisansını (1938) ve ardından doktorasını (1942) tamamladı. 1947'de George Washington Üniversitesi'nde hocalığa başladı, 1954'te profesör, 1986'da "profesör emeritus" unvanını kazandı. Princeton, Johns Hopkins ve Harvard gibi üniversitelerde ders verdi. Üniversite hocalığının dışında birçok kurumda başkanlık ve kuruculuk görevlerini de üstlendi. Amerikan Tarih Kurumu'nun (American Historical Association) muhasipliğini (1974), Ortadoğu Çalışmaları Kurumu'nun (Middle East Studies Association) onuncu başkanlığını (1974-1975), Ortadoğu Enstitüsü'nün (Middle East Institute) ikinci başkanlığını (1976-1982) ve Türk Araştırmaları Kurumu'nun (Turkish Studies Association) başkanlığını (1980-1981) yaptı. Ayrıca *The Middle East Journal* dergisinin 1954-1984 yılları arasında danışma kurulunda yer aldı. Akciğer rahatsızlığı sebebiyle 23 Mart 1996'da Washington D.C.'de öldü.

Çalışma alanı daha çok XIX. yüzyıl Osmanlı diplomasisi ve reformları olan Davison, Batı dünyasında Batı kaynaklarıyla yazılmaya alışılmış Osmanlı tarihine Türk kaynaklarını da katarak yeni bir soluk getirmesiyle tanınır. Yaptığı incelemeler, son dönem Osmanlı Devleti'nin toplumsal ve politik yaşamıyla XX. yüzyılda Ortadoğu'da gerçekleşen devletleşme hareketleri esasındaki süreklilikleri de kapsar. Çalışmalarındaki temel vurgu Osmanlılar'ın modernleşme çabalarının ele alınmasıdır. Millî bağımsızlık, anayasal ve temsilî hükümet, güçler ayrılığı ve sekülerizm gibi konulara büyük önem atfeder. Batılılaşmış Osmanlı-Türk bürokratlarının siyasal modernleşmede oynadıkları role ve

Roderic
Hollett
Davison

bu onların eğitimi sağlayan okul ve programlara özellikle değinir.

Davison'un çalışmalarının Osmanlı modernleşme tarihine önemli katkıları olmuştur. Bunlardan belki de en dikkat çekici olanı, siyasal modernleşmenin bir süreç olduğu ve uzun bir dönemin sonucunda ortaya çıktığı gerçeğidir. Ona göre siyasal modernleşme yeni kavramların topluma nüfuzu, bu kavramlar çerçevesinde yeni kurumların oluşması, bu kurumlara ve topluma liderlik edecek kadroların yetiştirilmesini beklemeyi gerektirecek kadar uzun bir süreç ister. Eserlerinde İngiliz, Amerikan ve Osmanlı arşivlerini bir arada kullanmıştır. Yaklaşımlarında keskin bir Doğu-Batı karşıtlığı hâkimdir. Batı'nın bütün değişim ve dönüşümlerin çıkış noktası olduğu noktasından hareketle, müslümanların muhafazakâr anlayışından söz eder ve hıristiyanların değişime açık bulunduğunu öne sürer. Tarihî kaynakların kullanımını açısından dönemin metotlarının çok önüne geçmiş olan Davison, Osmanlılar'la ilgili çalışmaların başlı başına bir alan haline gelmesini savunur ve bunu "Doğu sorunu" gibi çok daha ideolojik-politik bir ana başlığın gölgesinden kurtarmaya çalışır.

Eserleri. 1. *Reform in the Ottoman Empire 1856-1876* (Princeton 1963, *Osmanlı İmparatorluğunda Reform 1856-1876*, trc. Osman Akinhay, İstanbul 1997, I-II). 1856'dan I. Meşrutiyet'in ilânına kadar geçen zamanda hayatîyet bulan reform hareket ve çabalarını konu almıştır. Birinci bölümde bu reformların arka planı olarak düşünülebilecek XVIII. yüzyıldaki yenileşme hareketlerini ve III. Selim zamanında meydana gelen değişimi, II. Mahmud ile Mustafa Reşid Paşa'nın gerçekleştirdiği yenilikleri incelemiştir. İkinci bölümü 1856 reformlarına ayıran yazar bu reformları çok ayrıntılı biçimde ele almıştır. Reformların dönemin düşünce hayatıyla ilişkisini incelemiş, aynı zamanda Osmanlı Devleti'nde yaşayan Ermeni, Rum Ortodoks ve yahudi cemaatlerinin yeniden yapılanmasına temas etmiştir.

Eyalet yönetimindeki değişikliklerle devam eden kitap *Yeni Osmanlılar*'ın kökenlerine dair bir bölümü de kapsar. Davison'un bu eseri, Batı merkezli yaklaşımların çevresinde dönen hükümlerden beslendiği yönünde eleştirilere mâruz kalmıştır. Şerif Mardin'e göre söz konusu yaklaşım, Osmanlı Devleti'nin dağılma sürecinin yeterince yansıtılmamasını beraberinde getirmiştir. Reformların ekonomik arka planına değinmeyen yazar Türk aydın tabakasının yükselişini ve muhalefet biçimlerini genişçe ele almıştır. 2. *Essays on Ottoman and Turkish History, 1774-1923 the Impact of the West* (Austin 1990, *Osmanlı-Türk Tarihi 1774-1923*, trc. M. Morali, İstanbul 2004). Yazarın makalelerinden oluşan bu kitap, daha çok diploması tarihçiliği ve XIX. yüzyıl Osmanlı yenileşmesi sürecindeki Batı etkilerinin ele alındığı yazıları kapsar. 1774 yılından başlayarak Osmanlı Devleti'ndeki Batı etkisinin ve bu etkinin modern Türk devletinin kuruluşu sürecinde ne şekilde ortaya çıktığının incelendiği makalelerde bu mesele sadece "Doğu sorunu" paradigmasından ele alınmayıp Osmanlı devlet adamlarının da belirleyici rolünü ortaya koyar. Kitaptaki son makale, ilk defa bu kitapla okuyuculara ulaşan "The Advent of Electric Telegraph in the Ottoman Empire" adını taşır. 3. *The Near and Middle East: An Introduction to History and Bibliography* (Washington 1959). 4. *Turkey: A Short History* (Huntingdon 1988, *Kısa Türkiye Tarihi*, trc. Durdu Mehmet Budak, Ankara 2004). Eser 1960 yılına, Demokrat Parti döneminin sonlarına kadar gelir. 5. *Nineteenth Century Ottoman Diplomacy and Reform* (İstanbul 1999). Yine makalelerini içeren bir derlemedir. 6. *The Modern Nations in Historical Perspective* (Englewood Cliffs 1968).

BİBLİYOGRAFYA :

Şerif Mardin, "Reform in the Ottoman Empire 1856-1876", *Political Science Quarterly*, LXXXI/1, New York 1966, s. 160-162; Engin Deniz Akarlı, "Essays in Ottoman and Turkish History, 1774-1923", *The History Teacher*, XXVI/1, Indiana 1992, s. 128; M. C. Wilson, "Essays on Ottoman and Turkish History, 1774-1923", *Journal of Interdisciplinary History*, XXIV/2, Cambridge 1993, s. 393-394; A. Fisher, "In Memoriam", *MESA Bulletin*, XXX/1 (1996), s. 137-138; D. Mehmet Burak, "Prof. Dr. Roderic Davison", *AÜ Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi: OTAM*, sy. 10, Ankara 1999, s. 351-387; Haşim Koç, "XIX. Yüzyıl Osmanlı Modernleşmesi Çalışmalarının Öncülerinden Roderic H. Davison ve Eserleri", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, II/1, İstanbul 2004, s. 483-491.

HAŞİM KOÇ